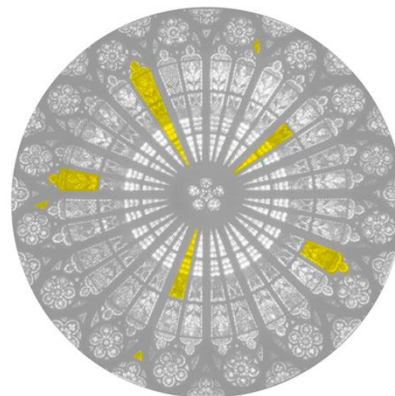

Warsztat humanisty – zadbaj o styl!

Droga olimpijczyka wiedzie od jednego egzaminu do drugiego – pisemnego lub ustnego. Pisać można testy, opisy, eseje lub rozprawy. Na żywo przed komisją odpowiada się na pytania lub prezentuje wcześniej przygotowany materiał. To różnorodne sytuacje komunikacyjne i każda z nich wymaga nieco innego podejścia i uwzględnienia odmiennych okoliczności.

Hasłem przewodnim niniejszego przewodnika będzie styl – rozumiany szeroko jako zbiór cech przynależnych każdej z tych sytuacji.

Spis treści

Co to jest styl – s. 2

Język mówiony i pisany, oficjalny i nieoficjalny – s. 2

Style typowe i funkcjonalne – s. 3

Styl potoczny – s. 3

Styl naukowy – s. 4

Styl artystyczny – s. 5

Jaki styl wybrać na olimpiadzie? – s. 6

Terminologia – s. 6

Zapożyczenia – s. 7

Ocena celowości zapożyczeń 8

Treści nadmiarowe – s. 9

Redundancja językowa – s. 9

Łączliwość – s. 10

Frazeologizmy – s. 11

Metafory – s. 12

Wyrazy modne – s. 14

Błędy – s. 15

Błędy stylistyczne – s. 15

Błędy leksykalne – s. 15

Błędy frazeologiczne – s. 18

Co to jest styl

Słowo „styl” pochodzi od łacińskiego *stilus* – gdzie oznaczało rylec służący do pisania na drewnianych tabliczkach, pokrytych woskiem. Współcześnie to sposób językowego ukształtowania tekstu pisanego lub mówionego, a także sposób wystawiania się właściwy: pisarzowi, pojedynczemu tekstowi, epoce, prądowi literackiemu lub związany z określoną sytuacją mówienia, typem odbiorcy; wiążący się z przekazem określonych treści i wartości.

Styl to zespół cech spójnych: pozwalają mówiącemu (piszącemu) stworzyć celową tekstową całość.

Język mówiony i pisany, oficjalny i nieoficjalny

Styl ściśle wiąże się z rodzajem sytuacji, z którą mamy do czynienia – tak jak w różnych okolicznościach i na różne wydarzenia zakładamy różne stroje, tak i do każdej sytuacji komunikacyjnej warto dobrać adekwatny, pasujący styl.

Sytuacje komunikacyjne można najogólniej podzielić na mówione i pisane oraz, krzyżowo, na oficjalne i nieoficjalne.

Język mówiony a język pisany

Mowa jawi się jako bardziej spontaniczna i ewolucyjnie wcześniejsza, natomiast pisanie, ewolucyjnie późniejsze, ma charakter bardziej zamierzony. Mówienie i pisanie nie tylko odbywa się w inny sposób, ale też powstały w ten sposób przekaz znacząco się różni:

Przekaz mówiony	Przekaz pisany
mówienie wiąże się raczej z bezrefleksyjnym użyciem języka	pisanie, jako działanie w większym stopniu przemyślane, uporządkowane, łączy się z pewnym wysiłkiem
tekst mówiony ma charakter ulotny	tekst pisany przypomina swoją trwałością przedmioty materialne
wypowiedzi mówione mają charakter addytywny (ciągłe można coś dodać, dopowiedzieć)	wypowiedzi pisemne mają charakter skończony, stanowią zamkniętą całość
długość wypowiedzi ustnych jest ograniczona przez możliwości człowieka w zakresie pojemności jego pamięci	tekstom pisany obce są ograniczenia związane ze zdolnością ludzkiego umysłu do percepcji, koncentracji
mówienie powiązane jest z kontekstem: sytuacją, realiami otoczenia, możliwości obserwowania rozmówcy	w przekazach pisanych proces nadawania i odbioru komunikatu są od siebie oddalone w czasie i przestrzeni – wypowiedzi pisane uniezależniają się od sytuacji, w której powstały
wypowiedzi mówione są wspomagane przez komunikację niewerbalną	praktycznie nie ma tu komunikacji niewerbalnej (za wyjątkiem emotikonów i znaków interpunkcyjnych) – więc trzeba precyzyjniej się wyrażać, dobrze przemyśleć i zorganizować całą wypowiedź

Język oficjalny i nieoficjalny

Język oficjalny obsługuje sformalizowane sytuacje publiczne, zawodowe i towarzyskie. Język nieoficjalny jest typowy dla kontaktów prywatnych.

W rzeczywistości oficjalność i nieoficjalność to nie dwie całkowicie rozłączne kategorie, ale raczej kontinuum między biegunami oficjalności i nieoficjalności.

Język oficjalny (mówiony i pisany)	Język nieoficjalny (mówiony i pisany)
staranność wymowy, estety pisma	mniejsza staranność w zakresie akcentowania i intonacji
poprawność i tendencja do przestrzegania norm językowych	większa wariantywność form
rzadkie regionalizmy leksykalne (wyrazowe), częstsze fonetyczne	większy udział regionalizmów leksykalnych
słownictwo specjalistyczne (np. terminy urzędowe, naukowe)	słownictwo nacechowane ekspresywnie, środowiskowo, zawodowo, idiolektalnie
przestrzeganie reguł gatunkowych i stylistycznych wypowiedzi	
style funkcjonalne: retoryczny, urzędowy, naukowy, publicystyczny, artystyczny, potoczny (neutralny, staranny)	style funkcjonalne: przede wszystkim potoczny

Czasy się zmieniają, a wraz z nimi ocena różnych sytuacji. Potoczność i nieoficjalność wchodzi do nurtu oficjalnego jako oznaka „młodzieżowości” czy źle pojmowanej nowoczesności.

Zakwalifikowanie danej sytuacji do któregoś z typów może nastęrczać pewnych trudności.

Jednak, jak mawiał Antoni Słonimski: Jeśli nie wiesz, jak należy się w jakiejś sytuacji zachować, na wszelki wypadek zachowuj się przyzwoicie.

Style typowe i funkcjonalne

Nauka o stylach, czyli stylistyka, wyróżnia wiele stylów typowych, charakterystycznych dla konkretnych sytuacji komunikacyjnych, epok historycznych, prądów literackich czy gatunków wypowiedzi.

Z pewnymi sytuacjami komunikacyjnymi wiążą się tzw. **style funkcjonalne**, czyli zestawy środków językowych oraz sposoby ich wykorzystania do ukształtowania wypowiedzi w danej sytuacji (np. styl potoczny, urzędowy).

Pamiętaj: egzamin olimpijski również jest sytuacją komunikacyjną! Będzie się ona różnić w zależności od tego, czy odbywasz egzamin ustny, czy pisemny. Do każdej z nich należy dobrać odpowiednie środki wyrazu.

Styl potoczny

W codziennej komunikacji najczęściej używamy stylu potocznego.

Dominują w nim następujące **funkcje wypowiedzi**:

- informatywna – nastawiona na przekazywanie informacji,
- ekspresywna – związana z przekazywaniem emocji,

- impresywna – oddziaływanie na odbiorcę za pośrednictwem mówienia,
- fatyczna – nawiązywanie i podtrzymywanie kontaktu.

Przykładowe **formy gatunkowe**: rozmowa, list prywatny, pamiętnik, SMS.

Cechy wypowiedzi w stylu potocznym:

- słownictwo zróżnicowane socjalnie,
- słownictwo zróżnicowane emocjonalnie (zdrobnienia i zgrubienia, wyrazy pogardliwe, wulgarne itp.),
- ograniczenie do sytuacji nieoficjalnych, towarzyskich, familiarnych,
- duża wariantywność form językowych,
- codzienna, bytowa tematyka.

Warto tu wspomnieć o koncepcji językoznawcy Andrzeja Markowskiego, który uważa styl za **kategorię stylistyczno-sytuacyjną**, związaną głównie z określoną sferą komunikacji, i wyraźnie odróżnia ją od potoczności jako **nacechowanej ekspresywnie warstwy języka**. Według niego potoczność związana jest z oceną normatywną (np. w *Wielkim słowniku poprawnej polszczyzny PWN* kwalifikator *potoczny* oznacza „mniej staranny, gorszy”).

Leksykalną podstawą języka, możliwą do użycia w każdym tekście i w każdej sytuacji komunikacyjnej, jest **słownictwo wspólnoodmianowe**.

Styl potoczny jest najbliższy każdemu użytkownikowi języka – wydaje się najbardziej naturalny i oczywisty. Można powiedzieć, że w sytuacji stosowania stylu potocznego więcej uchodzi. Jednak osoby występujące publicznie lub zabierające się do pisania powinny poświęcić parę chwil refleksji sposobowi, w jaki zamierzają to robić. Często skupiamy się na treści – chcemy wykazać się wiedzą, zapominając, że równie istotna jest forma jej zaprezentowania. Ten sposób prezentacji to właśnie styl.

Styl naukowy

Styl naukowy można spotkać we wszystkich dobrze napisanych pracach naukowych, ale nie tylko. Pisane są w nim także podręczniki akademickie, leksykony, publikacje popularnonaukowe. Znajduje on też zastosowanie w ustnych wystąpieniach podczas konferencji czy sympozjów.

Główne cechy stylu naukowego:

- Dominuje funkcja poznawcza, wynikająca z celu pracy naukowej dążącej do zapoznania czytelnika bądź słuchacza z omawianym zagadnieniem.
- Charakteryzuje się obiektywizmem, precyzją, logicznym uporządkowaniem – co często znajduje odzwierciedlenie w rozczłonkowaniu poziomym (tytuły, śródtytuły, akapity, rozdziały).
- Logiczna kompozycja obejmująca tezy, argument, wnioski, przykłady.

- Przeważają zdania podrzędnie złożone i wielokrotnie złożone, co służy precyzyjnemu i przejrzystemu wyrażaniu myśli – w odróżnieniu od dynamicznych, prostych zdań pojedynczych.
- Zawiera terminologię naukową przyjętą w danej dziedzinie.
- Unika wszelkich językowych środków obrazowania i figur poetyckich takich jak metafory, porównania, powtórzenia.
- Zwykle stosuje stronę bierną – podkreślając sam efekt czynności, a nie osobę wykonującą, stosuje formy bezosobowe, typu: zastosowano, uwzględniono, opisano. Często mówi się, że styl naukowy jest przezroczysty, bezosobowy – kieruje uwagę na przedmiot, a nie wykonawcę.
- Czasem używa wyrazów i wyrażzeń, określających intelektualną postawę autora wobec własnych twierdzeń (prawdopodobnie, zasadniczo, moim zdaniem, jak sądzę itp.) – jednak ujawnianie autora nazbyt często nie jest pożądane.
- Pozbawiony jest nacechowania emocjonalnego.
- Zawiera cytaty i przypisy.
- Używa, często zwyczajowo utartych, form nawiązywania kontaktu z czytelnikiem (Zwróćmy uwagę..., Rozpatrzmy z kolei zagadnienie... itp.).

Styl artystyczny

To styl literatury pięknej. Cechuje się występowaniem różnych środków językowych właściwych danej epoce lub danemu gatunkowi (onomatopeje, porównania, metafory, epitety, rym, rytm), bogactwem słownictwa, środków obrazowania, obecnością elementów innego stylu itp.

Dominujące **funkcje wypowiedzi**:

- kreatywna,
- emotywna (związana z przekazywaniem emocji),
- impresywna (oddziaływanie na odbiorcę za pośrednictwem mówienia),
- poetycka (koncentracja na sposobie mówienia).

Przykładowe **formy gatunkowe**: gatunki literatury pięknej, esej, reportaż.

Dominujące **cechy wypowiedzi**:

- zróżnicowanie stylistyczno-językowe tekstów w obrębie rodzajów i gatunków literackich,
- wielość środków wyrazu.

Paradoksalną właściwością tego stylu wydaje się brak jakichkolwiek cech charakterystycznych.

Jaki styl wybrać na olimpiadzie?

Prace na poziomie szkolnym nie muszą jednoznacznie wpisywać się w jeden ze stylów funkcjonalnych – mogą stanowić ich **mieszankę: zgrabne połączenie stylu naukowego oraz potocznego (ale koniecznie w jego starannej, oficjalnej wersji)**. Aspirowanie do stylu naukowego w tym wypadku będzie zdecydowanym plusem.

Warto przy tym szczególnie pamiętać o takich cechach stylu naukowego jak:

- obiektywizm, precyzja i logiczne uporządkowanie wypowiedzi,
- logiczna kompozycja obejmująca tezy, argument, wnioski, przykłady,
- próba zachowania bezstronności, unikanie form osobowych typu: „wydaje mi się”, „moim zdaniem”, „gdy patrzę na obraz...”, „słuchając utworu, odnoszę wrażenie...”,
- unikanie kolokwializmów, wyrażeń typowych dla mówionego języka potocznego: zdrobnień, zgrubień, form nacechowanych: straszliwie, okropnie, ślicznie...

Przy tworzeniu opisu dzieła warto przyjąć język „przezroczysty”, nierozpraszaający uwagi odbiorcy, skupiony na przekazaniu informacji i spostrzeżeń. Warto pamiętać o zachowaniu neutralności, o nieużywaniu określeń nacechowanych potocznie czy wręcz kolokwialnie. Jest to też znakomita okazja do wykazania się znajomością terminologii.

Wyżej wspomniano jednak także o **stylu artystycznym**. Opis dzieła czy analiza porównawcza raczej nie wymagają jego zastosowania, ale w wypadku próby stworzenia eseju lub podjęcia bardziej nietypowego tematu styl artystyczny może już znaleźć zastosowanie. Jak podano – nie rządzą nim żadne utarte reguły. To właśnie na kreacji i pomysłowości opiera się jego artystyczny charakter. Należy jednak wciąż mieć na uwadze cel: to olimpiada sprawdzająca wiedzę i umiejętności jej zastosowania, a nie konkurs literacki. Dlatego warto zachować umiar w stosowaniu środków literackich i odpowiednio rozłożyć akcenty pomiędzy kreacją a prezentacją własnej wiedzy.

Terminologia

Obecność terminologii jest nieodzownym elementem stylu naukowego. Także w pracy olimpijskiej umiejętnie stosowanie terminów naukowych zaplusuje – można w ten sposób podkreślić znajomość tematu, biegłość w danej dziedzinie.

Terminy naukowe mają to do siebie, że pozwalają syntetycznie przekazywać dużą porcję informacji – są jak skondensowane dawki wiedzy. Nie trzeba za każdym razem wyjaśniać terminu lub omownie opisywać pojęcia – właśnie na tym polega budowanie oszczędnego, zwięzłego komunikatu. Ponadto znajomość terminologii artystycznej stanowi jedno z kryteriów oceny pisemnych i ustnych egzaminów podczas eliminacji Olimpiady Artystycznej.

Należy jednak pamiętać, że przesada w każdej sprawie nie przynosi zysku – warto zachować umiar i stosować tyle terminów, aby tekst wciąż brzmiał naturalnie, a nie jak encyklopedyczna, zniechęcająca w odbiorze zbitka.

Zapożyczenia

Ich istnienie w języku jest czymś oczywistym i jedynie donkichoci wciąż próbują walczyć ze słowami obcego pochodzenia w ich rodzimym języku.

Przypomnijmy co nieco w kwestii zapożyczeń.

Podział zapożyczeń wg **kryterium przedmiotu pożyczki** (czyli ze względu na to, co zapożyczamy):

- zapożyczenia **właściwe** (leksykalne) – zapożyczenie formy (niekiedy przekształconej, np. dostosowanej fonetycznie do polszczyzny) i treści leksemu obcojęzycznego, np. *hamburger*;
- zapożyczenia **semantyczne** (znaczeniowe, kalki semantyczne) – zapożyczenie jednego ze znaczeń, które zostaje przypisane do formy już obecnej w polszczyźnie, np. *kondycja* – do XX-wiecznego znaczenia 'stan fizyczny organizmu' dołączyło pod koniec XX w. zn. 'stan położenie' (pod wpływem jednego ze znaczeń ang. *condition*);
- zapożyczenia **strukturalne** (kalki strukturalne, repliki) – zapożyczenie struktury słowotwórczej (kalka słowotwórcza, np. *teenager* – *nastolatek*) lub frazeologicznej (kalka frazeologiczna, np. *two in one* – *dwa w jednym*) i wypełnienie jej polskimi morfemami lub wyrazami.

Oprócz tego wyróżniamy:

- **zapożyczenie sztuczne** – odmiana zapożyczenia właściwego, utworzone współcześnie w jednym z języków zachodnich, ale z elementów wyrazów z języków starożytnych, greki i łaciny, lub z jednego z tych języków i języka żywego, np. *telefon* (stgr. *tēle* 'daleko' i stgr. *phōnē* 'dźwięk');
- **hybryda językowa** – zapożyczenie sztuczne zawierające składniki pochodzące z różnych języków, np. *autokar* (stgr. *autos* 'sam' i ang. *car* 'samochód');
- **internacjonalizm leksykalny** – wyraz występujący w tym samym znaczeniu i podobnej formie w językach co najmniej trzech różnych rodzin językowych, np. *analiza* – czes. *analýza*, ang. *analysis*, fr. *analyse*, niem. *Analyse*, wł. *analisi*, węg. *analízis*;
- **ksenizm (egzotyzm)** – typ internacjonalizmu, wyraz nazywający realia charakterystyczne dla pewnej kultury, zwykle takiej, która jest odbierana przez Europejczyków jako egzotyczna, np. *dżihad*, *kibuc*, *bonsai*.

Podział zapożyczeń wg **kryterium stopnia przyswojenia** (adaptacji) – stopień przyswojenia zapożyczenia określa się, analizując jego przyswojenie pod względem **wymowy**, **pisowni**, **odmiany** i **zdolności derywacyjnej** (tego, czy tworzy wyrazy pochodne słowotwórczo). Na tej podstawie wyróżniamy:

- wyrazy **całkowicie nieprzyswojone** (cytaty, wtręty językowe) – zachowują pisownię i wymowę języka, z którego pochodzą, nie odmieniają się w polszczyźnie, nie tworzy się od nich wyrazów pochodnych; są to zwykle elementy zapożyczone niedawno oraz mające budowę nietypową dla polszczyzny;

- wyrazy **częściowo przyswojone** – adaptują się pod względem niektórych z wymienionych kryteriów, np. *pizza* odmienia się zgodnie z polskim wzorcem, ale zachowuje oryginalną pisownię i nie tworzy wyrazów pochodnych;
- wyrazy **całkowicie przyswojone** – adaptują się pod względem wszystkich wymienionych kryteriów, np. *gej* (ang. *gay*).

Zapózyczenia możemy również podzielić wg **kryterium pochodzenia**:

- anglicyzmy (zapózyczenia angielskie): *bikini, džins, keczup*;
- bohemizmy (czechizmy, zapózyczenia czeskie): *hańba, pawlacz*;
- galicyzmy (zapózyczenia francuskie): *bagietka, butik*;
- germanizmy (zapózyczenia niemieckie): *folksdojcz, wihajster*;
- hungaryzmy (zapózyczenia węgierskie): *orszak, dobosz*;
- italianizmy (zapózyczenia włoskie): *biennale, espresso, impresario*;
- latynizmy (zapózyczenia łacińskie): *atrament, balsam*;
- rusycyzmy (zapózyczenia rosyjskie): *aparaczyk, chaltura, chłam*;
- turcyzmy (zapózyczenia tureckie): *haracz, kawa*.

Do polszczyzny zapózyczenia trafiają bezpośrednio z innych języków (**zapózyczenia bezpośrednie**) lub za pośrednictwem innych języków (**zapózyczenia pośrednie**), np. wyraz *tabu* pochodzący z języka tonga (grupa języków polinezyjskich) do polszczyzny został przejęty za pośrednictwem języka angielskiego lub francuskiego.

Ocena celowości zapózyczeń

Przy stosowaniu zapózyczeń warto wziąć pod uwagę następujące kryteria:

Kryterium funkcjonalne

Zapózyczeń używa się w celu wzbogacenia języka o nowe konstrukcje bądź wyrażenia oraz urozmaicenia go nowymi wariantami konstrukcji już istniejących. Rozstrzygająca w tej kwestii jest funkcjonalność danego zapózyczenia – jeśli przydaje się ono i nie sposób bez niego gładko wyrazić myśli, to znaczy, że warto je zastosować. Jeśli natomiast mamy do wyboru słowo obce i polskie, warto zadać sobie pytanie, co zyskamy, stosując obce.

Zapózyczenia wzbogacające język

Są ważne, bo obejmują wyrazy, na które nie było odpowiedników w słownictwie rodzimym. Przykłady: *mysz* (zap. semantyczne), *joystick* (ang.), *telefon* (zap. sztuczne z gr. *tele* - daleko + gr. *phone* – dźwięk), *telewiz* (hybryda gr. *tele* – daleko + pol. *widz*), *cheeseburger* (ang.), *nastolatek* (ang.), *laser* (ang.), *puzzle* itd.

Zapożyczenia urozmaicające

Zaliczamy do nich nowe warianty już istniejących słów. Grupa ta obejmuje przede wszystkim wyrazy z języka angielskiego. Przykłady: dokładnie (zap. semantyczne z ang. exactly lub niem. genau), sorry, OK, super itd. o takim typie zapożyczeń wypowiada się prof. Jan Miodek w wywiadzie dla „Słowa polskiego”:

Nie ma słów niepotrzebnych językowi. w tym sensie jestem i za „wow”, i za „super”, i za „ekstra”, czy za „odjazdem”, „odlotem”, „cool” i „jazzy”. Całe zło zaczyna się w momencie, gdy ktoś, uczepliwszy się takiego modnego słowa, rezygnuje z całego wachlarza konstrukcji wariantywnych.

(Jestem za „ekstraodlotem” – wywiad z prof. Janem Miodkiem. „Słowo Polskie; Gazeta Wrocławska”. 24 lutego 2007, Anna Fluder i Jacek Antczak)

Weźmy na przykład takie określenie jak „Œuvre” (*oeuvre*) – z fr., ‘dzieło’, oznaczające całość dorobku twórczego jednego artysty. Występuje ono w wielu tekstach naukowych z zakresu historii sztuki. z pewnością należy do bardzo wysokiego rejestru – jest kunsztowne, podkreśla biegłość i erudycję używającego go autora. w specjalistycznym, branżowym tekście będzie ono odebrane bez większych emocji. Jak jednak może zostać odczytane w tekście popularnonaukowym? Być może wzbudzi konsternację jako niezrozumiałe albo zadziwi nieadekwatnością do przyjętego stylu?

Treści nadmiarowe

Wszyscy chcemy być dobrze zrozumiani. Wiemy, że ważna precyzja. Dlatego precyzujemy. Czasem aż nadto.

Język jest bardzo plastyczny, ale i logiczny. Jeśli się chwilę zastanowić nad znaczeniem słów, często okazuje się, że doprecyzowanie jest już zbędne, bo użyte słowo oznacza dokładnie to, co byśmy chcieli. Trzeba mu tylko zostawić przestrzeń, aby wybrzmiało, nie zagłuszać go dodatkowymi określeniami.

Redundancja językowa

To duża lub całkowita powtarzalność semantyczna (znaczeniowa) składników połączenia wyrazowego; związki takie to **połączenia redundantne (pleonazmy i tautologie)**.

Pleonazm – związek redundantny, którego człony pozostają względem siebie w stosunku **nadrzędno-podrzednym**, a człon podrzędny powtarza elementy treści członu nadrzędnego, np.: *potencjalne możliwości, cofnąć się do tyłu, zestawień ze sobą*.

Poprawa połączenia pleonastycznego polega na usunięciu tego członu, który jest semantycznie (znaczeniowo) pusty, powiela część treści innego składnika związku, np. *tradycyjny zwyczaj, przychylna aprobatą, zamierzenia na przyszłość*.

Tautologia – związek redundantny, którego człony pozostają względem siebie w stosunku **współrzednym**, np.: *źródło i geneza, i jeszcze w dodatku, w ogóle nic*.

Poprawę połączenia tautologicznego można na ogół osiągnąć, usuwając dowolny jej człon, np. *klimat i atmosfera (spotkania)* lub *klimat i atmosfera (spotkania)*. Niekiedy jednak tylko usunięcie określonego elementu semantycznie nadmiarowego pozwoli na uzyskanie konstrukcji poprawnej pod względem leksykalnym czy stylistycznym, np. *jedyny i niepowtarzalny (smak)*.

Ocena normatywna konstrukcji redundantnych

Nie wszystkie konstrukcje redundantne są uznawane za błędy językowe. Przykładowe rozstrzygnięcia normatywne to:

- połączenia z powtórzonym elementem morfologicznym, np.: *polepszyć na lepsze, bardziej zrozumialszy* → błąd językowy;
- *mały* + zdrobnienie, np.: *mały domek* → połączenie poprawne;
- redundancje wymagane przez względy gramatyczne (*We wsi czekały psy*, nie: **We wsi czekały*) → połączenie poprawne;
- połączenia, w których brak nadmiarowego znaczeniowo składnika powoduje odczucie niepełności wypowiedzenia, np.: *zasy śnieżne, wypieki na twarzy, kopnąć nogą* → połączenie poprawne;
- sfrageologizowane połączenia nadmiarowe, np.: *nie widzieć na oczy, zagrać koncert, naoczny świadek, kroczyć naprzód, w pierwszym odruchu, sięgnąć pamięcią wstecz* → połączenie poprawne;
- połączenia nadmiarowe uzupełnione o dodatkowy składnik (*kopnąć lewą nogą*) lub z ogólnym składnikiem, który został wymieniony na szczegółowy (*eksport towarów do Włoch*) → połączenie poprawne.

Stara zasada redaktorska mówi, że tekst skrócony dwa razy dwukrotnie zyskuje na wartości.

W wypadku ewidentnie błędnych konstrukcji w ogóle nie ma o czym mówić, ale zasada ta obejmuje także kompozycję, konstrukcję wypowiedzi, powtórzenia myśli innymi słowami – starajmy się, aby każde użyte słowo miało odpowiedni sens i znaczenie, aby nie trzeba było go doprecyzowywać i tłumaczyć się wielokrotnie z raz napisanego zdania. **Mówi się, że krótkie teksty pisze się najdłużej** – świadczy to o tym, że wymagają one gruntownego przemyślenia i w efekcie zawierają dokładnie to, co autor chciał przekazać, bez obciążania czytelnika refleksjami, wątpliwościami, pustymi rozważaniami i nieugruntowanymi sądami.

Łączliwość

To właściwość wyrazów i związków frazeologicznych, która pozwala im na łączenie się z innymi wyrazami lub związkami frazeologicznymi i dzięki której tworzą większe całości języka.

Typy łączliwości – podział ze względu na **usytuowanie w systemie językowym**:

- łączliwość **gramatyczna** określa reguły łączenia się wyrazów ze względu na ich właściwości gramatyczne (np. rząd czasowników, wymagania co do rodzaju gramatycznego);
- łączliwość **leksykalno-semantyczna** określa reguły łączenia się wyrazów ze względu na ich właściwości znaczeniowe.

Typy łączliwości – podział ze względu na **stopień regularności połączeń**:

- **systemowa (kategorialna)** – jeśli wyraz łączy się z innymi systemowo, to znaczy, że łączy się z nimi według określonej **reguły**; żeby określić **zakres łączliwości**, nie trzeba wymieniać wszystkich elementów, wystarczy określić kategorię wyrazów, np. *chodzić* łączy się z nazwami istot żywych;
- **normatywna** – określa się ją nie przez podanie reguły, a przez **wyliczenie elementów** (nie łączy się z całą klasą wyrazów np. *wyrządzać krzywdę, szkodę, przykrość*, ale nie: *stratę* (mimo że *strata* to synonim pozostałych leksemów).

Powyższe podziały krzyżują się, wyróżniamy więc: łączliwość leksykalną systemową, leksykalną normatywną, gramatyczną systemową, gramatyczną normatywną.

Frazeologizmy

Frazeologizm to społecznie **utrwalone połączenie wyrazów** wykazujące nieregularność pod jakimś względem (np. zawierający wyrazy lub formy wyrazów niewchodzące w swobodne związki składniowe). **Znaczenie frazeologizmu nie wynika ze znaczeń komponentów.**

Frazeologizmy mają stałą formę, a możliwość dokonywania zmian w ich obrębie jest w zasadzie z góry określona i niewielka (mamy wówczas do czynienia z wariantami frazeologicznymi); są utrwalone w systemie polszczyzny (odtworzymy je każdorazowo z pamięci, w określonej postaci, nie łączymy od nowa w całości).

Porównajmy związki frazeologiczne do innych utrwalonych połączeń wyrazów:

	budowa	forma	znaczenie
związek frazeologiczny	dowolna	stała	przenośne
przysłowie	zdanie	stała	„dwustopniowe” przenośne
sentencja	zdanie	stała	dosłowne

Rodzaje innowacji frazeologicznych:

- rozszerzająca – rozszerzenie zakresu łączliwości zw. frazeologicznego,
- skracająca – usunięcie jednego ze składników frazeologizmu,
- rozwijająca – dodanie elementu do kanonicznej formy frazeologizmu,
- wymieniająca – wymiana jednego ze składników frazeologizmu,
- regulująca – zmiana właściwości gramatycznych składnika frazeologizmu,

- kontaminująca – połączenie elementów różnych frazeologizmów,
- uzupełniająca – użycie frazeologizmu w innym znaczeniu lub zapożyczenie/utworzenie nowego frazeologizmu,
- parafrazująca – aluzja do kanonicznej postaci frazeologizmu (użycie frazeologizmu w zmienionej postaci i w zmienionym kontekście).

Innowacje, czyli zmiany językowe, powstają na skutek nieznamomości reguł językowych albo celowo: aby nazwać nowe zjawiska lub uprościć sposób wyrażania myśli. Innowacje nie są jednoznacznie ani dobre, ani złe. Jeśli innowacja rozprzestrzeni się i wejdzie do uzusu, może z czasem stać się normą językową. Jednak do tego czasu najczęściej funkcjonuje jako błąd językowy.

Metafory

Metafora, inaczej przenieśnia, to językowy środek stylistyczny, w którym zestawia się ze sobą obce znaczeniowo wyrazy, tworząc konstrukcję o innym znaczeniu niż dosłowny sens wyrazów.

A tak o metaforze pisał Arystoteles: „Metafora jest to przeniesienie nazwy jednej rzeczy na inną: z rodzaju na gatunek, z gatunku na rodzaj, z jednego gatunku na inny, lub też przeniesienie nazwy z jakiejś rzeczy na inną na zasadzie analogii”.

Funkcje pełnione przez metafory:

- funkcja **stylistyczna** – metafora jest ozdobnikiem,
- funkcja **poznawcza** – za pomocą metafory można wyjaśniać zjawiska trudne do zrozumienia,
- funkcja **perswazyjna** – za pomocą metafory nadawca chce przekonać odbiorców do słuszności swoich poglądów, m.in. przez to, że metafora jest nienegowalna – zaprzeczenie treści zdania spowoduje powstanie treści bezsensownej, sprzecznej z wiedzą o świecie.

Warunki fortunności metafor

- Metafora musi **mieć motywację**, czyli wykorzystywać cechy definicyjne lub konotacyjne swojego tematu.
- Elementy metafory powinny być wzajemnie **zharmonizowane stylistycznie i nie powinny gromadzić słownictwa z różnych dziedzin**. Całość metafory powinna harmonizować stylistycznie z tekstem.
- Metafora **nie może ulegać udostłownieniu**. Do udostłownienia prowadzą następujące mechanizmy:
  - nieprzestrzeganie zasad łączliwości – może uaktywniać podstawowe znaczenia wyrazu użytego w sensie przenośnym, np.: *Poprzeczkę w szkole zawieszono wysoko* (*poprzeczka* w znaczeniu 'wymagania' łączy się z czasownikami *stawiać*, *podnieść*);

- połączenie metafory ze słowami z pola semantycznego, do którego należało ono w swym znaczeniu pierwotnym, np. *Wielbiciele jej talentu mogą podziwiać ją przede wszystkim na scenie Teatru Syrena, którego pani Hanka jest filarem* (filar w znaczeniu podstawowym połączony ze słowami z tego samego pola semantycznego: *scena, teatr*);
- niewłaściwe odtworzenie frazeologizmu, np. *Potrzebuje mężczyzny, który zdjąłby z jej barków trochę kłopotów* (poprawnie: *coś spoczęło/spoczywa na czyichś barkach, ktoś wziął coś na swoje barki*).

Przykłady naruszenia zasad fortunności metafor

- *Podczas zagrożenia dorosły człowiek odruchowo reaguje całym ciałem, a dziecko jest bezwolne jak galareta.*

Brak motywacji metafory – *galareta* ma konotacje trzęsienia się (*trząść się jak galareta*), a nie braku woli.

- *I tak niewinna łapówka wręczona gliniarzowi na drodze przeradza się z biegiem lat w apokalipsę życia codziennego, w chorobę, która żeruje na naszej obojętności wobec zła.*

Brak harmonii stylistycznej; słowa potoczne: *łapówka, gliniarz* zestawione z patetycznymi sformułowaniami: *apokalipsa życia codziennego; choroba, która żeruje na naszej obojętności wobec zła*.

- *Polska znalazła się na krawędzi dziejowej czeluści.*

Metafora nie ma motywacji, czeluść to przestrzeń niemająca krawędzi (w przeciwieństwie do przepaści).

- *Ilekoć wypłynie jakiś zdolny piłkarz, natychmiast sprzedaje się go do państwa, które płaci.*

Udostownienie metafory spowodowane błędem w zakresie łączliwości: *wypłynąć* w znaczeniu 'ujawnić się' łączy się z nazwami abstrakcyjnymi.

- *Nic nie usprawiedliwia naszej gry bez zęba, bez zacięcia.*

Metafora *zacięcie to ząb* nie ma motywacji – *ząb* nie ma konotacji związanych z zacięciem.

Źródło przykładów: K. Kłosińska, A. Hącia, *Poprawność leksykalno-stylistyczna – metafory*, [w:] *Formy i normy, czyli poprawna polszczyzna w praktyce*, Warszawa 2014.

Wyrazy modne

Wyrazy modne (np. *konsensus* 'porozumienie osiągnięte w wyniku mediacji') lub **modne znaczenia** wyrazów (np. *akcentować* 'podkreślać coś, zwracać na coś uwagę') to te wyrazy lub znaczenia, które w pewnym okresie są używane w tekstach o wiele częściej, niż wynika to z potrzeb komunikacyjnych.

Szablonowe wyrażenia i zwroty (np. *na drodze...*, *król tenorów*, *ojczyzna wina*, *osiągnięcie konsensusu*) są zjawiskiem podobnym do mody językowej, ale są używane w języku stosunkowo długo (bez zmian formalnych i znaczeniowych), a ich zasięg jest ograniczony do pewnych odmian stylistycznych polszczyzny oficjalnej (np. stylu urzędowego i publicystycznego).

Mechanizm powstawania:

- wyraz/wyrażenie/zwrot/znaczenie wydaje się atrakcyjny(e) przez swoją nowość,
- element zaczyna być często używany,
- element wypiera swoje synonimy,
- element traci wyrazistość znaczeniową,
- element zyskuje ogólną treść lub staje się pusty znaczeniowo.

Posługiwanie się wyrazami modnymi i szablonem językowym **nie jest błędem** językowym, ale nadużywanie modnych i szablonych elementów języka powoduje następujące **konsekwencje**:

- ubożenie języka wynikające z rezygnacji z synonimów,
- nadmierne rozszerzanie znaczenia wyrazów modnych,
- banalizację tekstu.

Przykłady:

- aplikacja (*W przyszłym tygodniu składam aplikację o stypendium*) – w znaczeniu podanie, wniosek (zbędne zapożyczenie z języka angielskiego)
- ciężko (*Ciężko zrozumieć, o co ci chodzi*) – w znaczeniu trudno (zbędne zapożyczenie znaczenia z języka angielskiego lub rosyjskiego)
- dokładnie, dokładnie tak (*Wyszedł pan z mieszkania? – Dokładnie. Nie chcesz o tym mówić? – Dokładnie tak!*) – w znaczeniu właśnie, właśnie tak (zbędne zapożyczenie znaczenia z języka angielskiego)
- implementować; implementacja (*Implementować przepisy unijne*) – w znaczeniu wdrażać, wprowadzać w życie (zbędne zapożyczenie z języka angielskiego)
- kondycja (Diagnoza kondycji współczesnego społeczeństwa na tle dawnego dziedzictwa) – w znaczeniu stan, położenie (zbędne zapożyczenie znaczenia z języka angielskiego)
- lider (*Nasza firma jest europejskim liderem w produkcji betonu*) – w znaczeniu najważniejszy, czołowy producent (zbędne zapożyczenie znaczenia z języka angielskiego)

Błędy

Dzięki poznaniu różnych typów błędów łatwiej ich unikać!

Błędy stylistyczne

Polegają na naruszeniu zasad jasności, prostoty i zwięzłości stylu.

- **Jasność** stylu to ukształtowanie treści wypowiedzi w taki sposób, który zapewnia zrozumiałość tekstu dla zakładanego odbiorcy.
- **Prostota** stylu zakłada dobór elementów leksykalnych najbardziej naturalnych w danym typie wypowiedzi.
- **Zwięzłość** stylu polega na unikaniu elementów językowych niepotrzebnych w danej wypowiedzi, niepełniących w niej żadnej jasnej funkcji.

Niewłaściwy dobór środków językowych w określonej wypowiedzi, niedostosowanie ich do charakteru i funkcji tej wypowiedzi:

- używanie elementów oficjalnych w wypowiedziach potocznych,
- używanie elementów potocznych w wypowiedziach oficjalnych,
- mieszanie elementów różnych stylów w jednej wypowiedzi,
- stylizacja językowa niemająca uzasadnienia w treści.

Błędy leksykalne

To takie odstępstwo od normy wzorcowej polszczyzny, które może powodować:

- niezrozumiałość fragmentu tekstu,
- powstanie fragmentu manierycznego albo humorystycznego,
- naruszenie normy w zakresie łączliwości,
- powstanie połączenia jawnie redundantnego.

Dzieje się tak na skutek niezrozumienia znaczenia użytego wyrazu, nieznajomości jego łączliwości, używania wyrazów potencjalnych (tworzenia wyrazów) bądź wskutek używania wyrazów modnych.

Przykłady:

- Epicentrum w romantyzmie był człowiek, jego uczucia.

Epicentrum to «miejsce na powierzchni Ziemi, znajdujące się bezpośrednio nad ogniskiem trzęsienia Ziemi, do którego najwcześniej dochodzą wstrząsy o największym natężeniu» (USJP). Zdanie jest niezrozumiałe. Prawdopodobnie autorowi chodziło o centrum, ośrodek zainteresowania.

- W tej epoce ukazuje się chłopomania, chłopki wychodzą za mąż jak w powieści „Chłopi”.

Zdanie jest niezrozumiałe, autor nie zna znaczenia rzeczownika chłopotomania, sugeruje, że chodzi w nim o wychodzenie chłopek za mąż, co powoduje powstanie zdania bezsensownego.

- Barok natomiast to epoka dzieł małosłownych, mających rozbawić.

Małosłowny to a) «taki, który przywiązuje wagę do rzeczy błahych, nieistotnych, a nie widzi tego, co jest naprawdę ważne» b) «świadczący o takim usposobieniu» (USJP). Chyba jednak nie o takie znaczenie tego przymiotnika chodziło autorowi. Prawdopodobnie myślał o dziełach mało ważnych, błahych (być może skrzyżowały mu się formy i znaczenia wyrazów mały i błahostka). Zdanie ma więc sens inny od tego, który zamierzał mu dać autor.

- Izabela wyznaje miłość komuś innemu w towarzystwie Wokulskiego, obcojęzycznie myśląc że Stanisław tego nie rozumie.

Połącznie wyznaje miłość obcojęzycznie (zamiast: w języku obcym) jest humorystyczne, gdyż potencjalny przysłówek obcojęzycznie (nie notuje go SJPDor., USJP ani ISJP) nie może być użyty w takim znaczeniu.

- Gustaw umiera i naradza się ponownie jako Konrad.

Autor utworzył nieistniejącą formę niedokonaną od czasownika narodzić się – „naradzać się” (homonimiczną z czasownikiem naradzać się ‘porozumiewać się przez wysłuchiwanie i dawanie rad’), przez co zdanie jest humorystyczne.

- Być może pozytywizm był tylko chwilową „odskocznią” od romantyzmu, aby ten mógł znowu powrócić.

Redundantne jest połączenie znowu powrócić.

- Ukazuje on stosunek biurokracji do pojedynczej jednostki.

Redundantne jest połączenie pojedyncza jednostka.

Przykłady wyrazów, którym przypisuje się niewłaściwe znaczenie:

Wyraz	Właściwe znaczenie	Znaczenie błędne	Przyczyna błędu
agresywny	'dążący do awantury, do kłótni, napastliwy; także: pełen agresji' <i>Agresywny człowiek. Była agresywna w słowach.</i>	'aktywny, rzutki, pełen inicjatywy' „Agresywny pracownik działu marketingu”(popr. rzutki). „Agresywna sylwetka samochodu” (popr. wyrazista).	niepoprawne tłumaczenie z języka angielskiego, w którym przymiotnik ten nabrał znaczenia nienacechowanego
alternatywa	'sytuacja, w której trzeba wybrać jedną z dwóch wykluczających się możliwości': <i>Wokulski miał alternatywę: zostać w Paryżu u Geista albo wrócić do Warszawy.</i>	'jedna z możliwości' „Pisarz przedstawia dwie alternatywy rozwiązania tego konfliktu” (popr. dwie możliwości).	niepoprawne tłumaczenie z języka angielskiego, w którym <i>alternative</i> ma także znaczenie 'możliwość'
analogiczny	'podobny do czegoś, wykazujący zbieżność z czymś' <i>Analogiczną sytuację przedstawia Słowacki, ale u niego bohater nie decyduje się na czyn.</i>	'taki sam, identyczny' „Analogiczne rozwiązanie mamy w «Ludziach bezdomnych», gdzie bohater też wyrzeka się szczęścia osobistego”(popr. takie samo).	nieznajomość dokładnego znaczenia wyrazu podstawowego (analogia = podobieństwo pod pewnym względem)
arbitralny	'taki, który nie liczy się ze zdaniem innych, narzucający swoje decyzje; także taki, który jest wynikiem tej postawy, samowolny' <i>Był to władca arbitralny w sądach. Arbitralna decyzja.</i>	'sprawiedliwy, obiektywny' „Wyrok był arbitralny, a Krzeszowska została upokorzona” (popr. sprawiedliwy).	powiązanie znaczenia przymiotnika arbitralny z rzeczownikiem arbiter 'sędzia'
autor/autorka	'twórca dzieła artystycznego, naukowego lub dziennikarskiego' <i>Autorka wiersza. Autorem tego koncertu fortepianowego jest Chopin. Autorki felietonów w piśmie kobiecym.</i>	'sprawca, ten, kto coś zrobił, kto czegoś dokonał' „Autor zamieszania” (popr. sprawca). „Autorka skandalu” (popr.: sprawczyni). „Autorzy gwałtu”(popr. gwałciciele).	niepoprawne rozszerzenie znaczenia słowa pod wpływem znaczenia słowa <i>author</i> w języku angielskim.
bynajmniej	'wcale, w żadnym razie' <i>Nie jest to bynajmniej drobne uchybienie, to poważny błąd.</i>	'przynajmniej, jednak' „Osoba mieszkająca w małym miasteczku nie zna kultury sąsiedniej wsi, a bynajmniej nie zna wartości cenionych w tej drugiej”(popr. co najmniej).	mylenie słów z powodu podobieństwa ich brzmienia
dedykowany	'poświęcony, ofiarowany komuś utwór literacki, muzyczny itp.' <i>Wiersz dedykowany towarzyszom niedoli. Utwór dedykowany bohaterom powstania</i>	'przeznaczony do czegoś' „Olej dedykowany specjalnie do tego silnika” (popr. przeznaczony specjalnie)	zapożyczenie znaczeniowe z języka angielskiego
dywagacje	'rozwlekłe, beztładne mówienie lub pisanie; nietrzymanie się tematu' <i>Dialogi w tej części powieści pełne są dywagacji, są niespójne, nie sposób zrozumieć, o co autorowi chodzi.</i>	'uwagi, spostrzeżenia, rozważania' Dywagacje poety o życiu wiejskim należą do najlepszych partii poematu (popr. rozważania).	nierozumienie znaczenia wyrazu zapożyczonego

kondycja	'stan fizyczny organizmu ludzkiego, sprawność fizyczna' <i>Biegacze i miotacze są w dobrej kondycji, gorzej jest z kondycją skoczków.</i>	'stan, położenie, sytuacja kogoś albo czegoś' „Kondycja polskiej gospodarki (popr. sytuacja). „Kondycja polskiej nauki” (popr. stan)	rozszerzenie znaczenia pod wpływem języka angielskiego
oportunista	'człowiek podporządkowujący zasady moralne i przekonania ideowe doraźnym korzyściom; ktoś, kto wybiera zawsze postawę życiową bezpieczną i przynoszącą doraźne korzyści' <i>Tchórzliwy oportunista, zawsze gotowy do ustępstw</i>	'człowiek sprzeciwiający się czemuś, stawiający komuś opór' „W końcowej części powieści Baryka staje się oportunistą, który nie zgadza się z panującym porządkiem społecznym” (popr. buntownikiem).	niewłaściwe doszukiwanie się związku tego wyrazu ze słowem opór
reprezentować	'być przedstawicielem kogoś, czegoś' <i>Reprezentował interesy lobby górniczego.</i>	'mieć jakieś cechy, odznaczać się czymś' „Zawodnik reprezentuje wielki talent piłkarski” (popr. ma). „Rzecki reprezentował sobą typ starego subiekta” (popr. był typem).	niepoprawne rozszerzenie znaczenia
resentymenty	'urazy żywione do kogoś, silna niechęć do kogoś albo do czegoś' <i>Zadawnione resentymenty znowu odżywają – osoby o śniadej cerze traktuje się tam jak wrogów. Resentymenty antypolskie.</i>	'powrót uczucia; odrodzenie się sympatii do kogoś' „Resentymenty skłoniły Wokulskiego do powrotu z Paryża” (popr. nawrót uczucia skłonił).	niepoprawne odczytanie znaczenia słowa z jego budowy
trafiony	'taki, którego ktoś trafił' <i>Jeleń, trafiony, upadł na trawę.</i>	'udany, trafny, celny' „Trafiona inwestycja” (popr. trafna). „Trafiony pomysł” (popr. udany).	niepoprawne odczytanie znaczenia słowa z jego budowy
wnioskować	'wyciągać wniosek, wnioski' <i>Wnioskuje, że w tej sprawie nie będzie żadnych kontrowersji.</i>	'zgłaszać wniosek, wnosić' „Wnioskuje o powtórzenie głosowania (popr. zgłaszam wniosek)	niepoprawne odczytanie znaczenia słowa z jego budowy

Błędy frazeologiczne

To takie odstępstwo od normy wzorcowej polszczyzny, które może powodować:

- niezrozumiałość tekstu,
- zrozumienie frazeologizmu niezgodne z jego znaczeniem,
- udostępnienie znaczenia elementów tworzących frazeologizm.

Przykłady:

- Jednak jej miłość nie była przeklęta, lecz odgórnie skazana na niepowodzenie.

Sfrazologizowane połączenie „z góry skazany na niepowodzenie” znaczące tyle, co 'nie mający szans na coś od samego początku', zostało tu zmodyfikowane na „odgórnie skazana na

niepowodzenie” przez wymianę wyrażenia „z góry” na przysłówek „odgórnie”, który nie jest jednak z nim synonimiczny. w wyniku tego całość zmieniła znaczenie na ‘nie mający szans wskutek decyzji władz’, co nie było zapewne intencją autora tej wypowiedzi.

- Zamiast męźnej walki – pijackie burdy lub chowanie głowy w piasek w razie potrzeby.

Rozbudowanie związku frazeologicznego „chować głowę w piasek” o wyrażenie „w razie potrzeby powoduje” – wskutek ukonkretnienia – udostępnienie tego związku, co z kolei wpływa na powstanie wypowiedzi absurdalnej.

Na podstawie: A. Markowski, *Błędy leksykalne, frazeologiczne i słowotwórcze*, Warszawa 2014.

Publikacja dostępna pod adresem:

https://cke.gov.pl/images/EGZAMIN_MATURALNY_OD_2015/Materialy/Ra%C5%BC%C4%85ce_b%C5%82%C4%99dy_i%C4%99zykowe_1_LeksFrazSlow.pdf. Można tam znaleźć przykłady wielu innych błędów językowych, często spotykanych w pracach pisemnych na poziomie maturalnym.

Materiał opracowała **Monika Buraczyńska**.

Autorka jest redaktorką i korektorką z wieloletnim stażem. Pracuje jako wolny strzelec, zawodowo zajmuje się opracowaniem i tworzeniem tekstu. Współpracuje z wieloma instytucjami, w tym z instytucjami kultury i trzeciego sektora, a także wydawnictwami i firmami komercyjnymi. Ukończyła polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim, specjalizację edytorsko-wydawniczą.

Opracowane na podstawie:

- E. Koziół-Chrzanowska, *Stylistyka* (materiały niepublikowane).
- A. Markowski, *Błędy leksykalne, frazeologiczne i słowotwórcze*, Warszawa 2014.

Olimpiada Artystyczna
organizowana jest
od 1976 roku.

Konkurs składa się
z dwóch sekcji:

historii muzyki oraz historii sztuki.

Projekt finansowany jest z dotacji
Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Olimpiada
Artystyczna

MINISTERSTWO
EDUKACJI
NARODOWEJ

